

OBSAH

Seznam Technických průvodců podle stavu dne 1. 7. 1961

Předmluva 10

I. Technická nauka o pružnosti a pevnosti

1.1. Úvodní část	19
11.1. Předmět zkoumání a metoda	19
11.2. Úlohy nauky o pružnosti a pevnosti.....	21
11.3. Přehled vývoje nauky o pružnosti a pevnosti	21
1.2. Základní pojmy	26
12.1. Základní pojmy a předpoklady výpočtu	26
12.2. Vnitřní síly a napětí	27
12.3. Přetvoření	29
12.4. Stupeň bezpečnosti a dovolené namáhání	31
12.5. Základní případy pružnosti	33
125.1. Prostá pružnost v tahu nebo tlaku	33
125.2. Prostá pružnost ve smyku	33
125.3. Prostá pružnost v ohybu	34
125.4. Prostá pružnost v kroucení	34
12.6. Souvislost napětí a přetvoření	35
126.1. Statická zkouška na tah. Zákon Hookeův	35
126.2. Statické zkoušky v tlaku.....	40
126.3. Statické zkoušky ve smyku (kroucení)	41
126.4. Poissonova konstanta	42
126.5. Modul pružnosti ve smyku	43
126.6. Rozšířený Hookeův zákon	43
126.7. Napětí a přetvoření od účinků teploty	44
126.8. Koncentrace napětí	45
126.9. Napětí kontaktní (dotyková)	46
126.10. Vlastní napětí těles	47
126.11. Dotvarování a relaxace	47
126.12. Únava materiálu	48

12.7. Napjatost těles	48
12.8. Porušení těles	50
1.3. Prosté případy pružnosti	50
13.1. Prostý tah nebo tlak	50
131.1. Vnější síly	50
131.2. Napětí v průřezu	51
131.3. Pruty stejného odporu v tahu nebo tlaku	52
131.4. Přetvoření	53
131.5. Napětí v šikmém řezu	54
131.6. Vliv proměny průřezu na napětí	54
131.7. Staticky neurčité případy prostého tahu nebo tlaku	55
13.2. Prostý ohyb	56
132.1. Vnější síly	56
132.2. Věta Schwedlerova (Žuravského)	58
132.3. Napětí v průřezu	59
132.4. Průřezové funkce	61
132.5. Návrh a posudek průřezu	71
132.6. Ohybová čára. Mohrovy věty	74
132.7. Šikmý ohyb	87
132.8. Tangenciální napětí při ohybu (Střed smyku)	89
132.9. Normální napětí ve svislém směru	94
132.10. Hlavní napětí	94
132.11. Prut proměnného průřezu při prostém ohybu	97
13.3. Prostý smyk	97
133.1. Smyková napětí	97
133.2. Přetvoření smykem	98
133.3. Výpočet spojovacích prostředků a spojů	98
13.4. Kroucení přímého prutu	106
134.1. Kroucení prutu kruhového průřezu	106
134.2. Kroucení přímých prutů nekruhového průřezu	110
134.3. Membránová analogie	118
1.4. Složené případy pružnosti a pevnosti	119
14.1. Tah nebo tlak a ohyb	119
141.1. Centrický tah nebo tlak a ohyb	119
141.2. Výstředný tah nebo tlak	121
14.2. Tah nebo tlak a smyk	131
14.3. Tah nebo tlak a kroucení	133
14.4. Ohyb a smyk	133
14.5. Ohyb a kroucení	134
14.6. Smyk a kroucení	137
14.7. Nosník proměnného průřezu	138

14.8. Obecný případ složeného napětí	139
Výpočet přetvoření	139
1.5. Křivé pruty	140
15.1. Výpočet ohybových momentů, normálních a posouvajících sil . . .	140
15.2. Napětí od posouvající a normální síly	141
15.3. Napětí od ohybového momentu	141
15.4. Velikost poloměru křivosti neutrálné osy při různých tvarech průřezu	145
15.5. Přetvoření křivého prutu	147
15.6. Ohybová čára křivého prutu	150
15.7. Zakřivený prut s tenkými přírubami	152
1.6. Potenciální energie vnitřních sil při základních druzích namáhání přímého prutu	152
Literatura ke kap. 1	157

2. Matematické řešení úloh pružnosti

2.1. Problémy v teorii pružnosti	158
2.2. Volba souřadného systému funkcí a argumentů	159
2.3. Charakteristika souřadných systémů	160
2.4. Ortogonální souřadnice	161
2.5. Vyjádření statických, geometrických a fyzikálních rovnic v přímočarých souřadnicích pravouhlých	168
2.6. Kosohlé souřadnice	180
2.7. Funkce napjatosti	186
2.8. Obecné řešení rovnic s okrajovými podmínkami	191
2.9. Diferenční metoda	191
29.1. Řešení metodou pravouhlých přímočarých sítí	193
29.2. Jiné sítě než pravouhlé přímočaré	197
29.3. Urychlení postupu	198
2.10. Relaxační metoda	202
2.11. Variační metody	206
211.1. Přímé variační metody	209
211.2. Metoda nejmenší kvadratické odchylky	210
211.3. Ritzova metoda	211
211.4. Galerkinova metoda	213
211.5. Ortogonalisace funkcí	215
2.12. Rozvoj v řady	216
212.1. Rozvoj ve Fourierovy řady	217
212.2. Fourierův integrál	219
2.13. Užití konformního zobrazení	219
Literatura ke kap. 2	222

3. Stabilita prutů

3.1. Úvodní část	223
3.2. Podstata metod výpočtu kritického zatížení	226
3.3. Stabilita přímého prutu. Stanovení kritického zatížení	228
33.1. Základní případ	228
331.1. Eulerovo řešení	228
331.2. Řešení energetickou metodou	231
33.2. Jiné případy uložení konců prutu	235
33.3. Kritické zatížení po překročení meze úměrnosti	237
33.4. Prut proměnného průřezu	241
334.1. Spojitě proměnný průřez	241
334.2. Průřez po částech konstantní	246
33.5. Zatížení mimo koncové průřezy	247
33.6. Prut tlačенý následkem oteplení	250
33.7. Vliv posouvajících sil na kritické zatížení. Členění pruty	250
3.4. Kombinace vzpěru a ohybu	252
34.1. Tlačенý prut příčně zatížený osamělým břemenem	254
34.2. Tlačенý prut příčně zatížený spojitě rovnoměrně	255
34.3. Prut excentricky tlačенý	256
34.4. Prut s počátečním zakřivením	258
3.5. Stabilita prutu na pružném podkladě	258
3.6. Bezpečnost při vzpěru	260
36.1. Teorie a skutečnost	260
36.2. Odras teorie v předpisech	261
36.3. Postup řešení	263
Literatura ke kap. 3.	264

4. Matematická teorie pružnosti

4.1. Základní předpoklady	265
4.2. Popis napjatosti a stavu deformace	267
4.3. Základní rovnice	271
43.1. Statické rovnice	272
43.2. Geometricko-deformační rovnice; rovnice kompatibility	273
43.3. Fyzikální rovnice	274
43.4. Postup při řešení systému základních rovnic	276
4.4. Teorie napjatosti	278
44.1. Transposiční vztahy pro složky napětí	278
44.2. Hlavní normální napětí	281
44.3. Hlavní tangenciální napětí	282
44.4. Oktaedrické napětí.	286

4.5.	Teorie deformace	286
45.1.	Analogie s teorií napjatosti	287
45.2.	Objemová deformace	290
45.3.	Rozložení celkové deformace na deformaci objemovou a tvarovou	292
4.6.	Rovinné problémy teorie pružnosti	293
46.1.	Základní rovnice	295
46.2.	Základní rovnice v polárních souřadnicích	298
46.3.	Analýza napjatosti a stavu deformace	299
46.4.	Řešení prostřednictvím složek napětí	303
	Lévyho podmínka a Airyho funkce napětí	303
46.5.	Grafické řešení napjatosti. Mohrovo zobrazení	305
4.7.	Přetvárná práce a potenciální energie vnitřních a vnějších sil	311
47.1.	Přetvárná práce vnitřních sil	313
47.2.	Přetvárná práce vnějších sil	318
47.3.	Potenciální energie systému a její extrémální vlastnosti	319
47.4.	Princip Lagrangeův a Castiglianův	320
47.5.	Souvislost extrému potenciální energie systému a druhu rovnováhy	328
4.8.	Aplikace matematické teorie pružnosti na řešení deformace prutů	329
48.1.	Zákon superposice	329
48.2.	Princip de Saint-Venantův	330
48.3.	Prostý tah (tlak)	331
48.4.	Prostý ohyb	332
48.5.	Matematická teorie kroucení	334
	485.1. Kruhový průřez	336
	485.2. Eliptický průřez	337
	485.3. Obdélníkový průřez	337
48.6.	Napětí v pružné polorovině	340
48.7.	Teorie pružného poloprostoru	346
48.8.	Dotyk dvou koulí	352
4.9.	Tenkostěnné konstrukce	355
49.1.	Rozdělení	355
49.2.	Nosné stěny	355
	492.1. Rovinné stěny	355
	4921.1. Postup řešení	355
	4921.2. Okrajové podmínky	356
	4921.3. Stěny obdélníkové a čtvercové	357
	4921.4. Řešení pravoúhlých stěn diferenční metodou	359
	4921.5. Řešení řadami	360
	4921.6. Potenciál vnitřních sil u stěn	361
	4921.7. Stěny proměnné tloušťky	361
	4921.8. Nepravoúhlé stěny	362
	4921.9. Ortotropní stěny	363
	492.2. Oblé stěny	363

49.3. Desky	363
493.1. Desky isotropní	363
4931.1. Desky stálé tloušťky-teorie	363
4931.2. Kruhové desky zatížené středově souměrně	374
4931.3. Řešení z rovnováhy sil vnějších a vnitřních přímo	379
4931.4. Desky obdélníkové volně podepřené	380
4931.5. Šikmé desky	383
4931.6. Řešení desek jinými metodami	391
4931.7. Desky proměnného průřezu	391
493.2. Desky ortotropní	394
4932.1. Anisotropní konstrukce	394
4932.2. Ortotropní desky	396
4932.3. Šikmé desky ortotropní	400
49.4. Skořepiny	400
494.1. Jednotkové síly	400
494.2. Membránová teorie skořepin	403
4942.1. Obecná teorie	403
4942.2. Válcové skořepiny	404
4942.3. Membránová teorie rotačních skořepin	409
494.3. Ohybová teorie skořepin	413
4943.1. Obecné úvahy	413
4943.2. Kruhové válcové skořepiny	413
4943.3. Ohybová teorie rotačních bání, zatížených syme- tricky k ose rotace	417
49.5. Tenkostěnné pruty válcové a prismatické	420
495.1. Průřez otevřený	420
495.2. Tenkostěnné konstrukce uzavřeného průřezu	424
4.10. Řešení mimo klasickou pružnost	424
410.1. Nehomogenní materiál	424
410.2. Nelineární teorie pružnosti	425
4102.1. Rozdělení teorií	425
4102.2. Logaritmický vztah velkých deformací	426
4102.3. Geometrická nelinearita	427
410.3. Stabilita desek	429
4103.1. Obecné úvahy	429
4103.2. Metoda integrace rovnic plochy vyboulení	430
Literatura ke kap. 4	431

5. Teorie porušení. Bezpečnost konstrukcí

5.1. Smysl a podstata teorií porušení	434
5.2. Geometrické zobrazení teorií porušení	437
52.1. Zobrazení Haighovo-Beckerovo-Westergaardovo	433
52.2. Zobrazení Mohrovo	439

5.3. Přehled nejdůležitějších teorií porušení	440
53.1. Teorie maximálních normálních napětí (Galilei, Rankine).....	440
53.2. Teorie maximálních prodloužení (Mariotte, St. Venant)	441
53.3. Teorie maximálního tangenciálního napětí (Guest)	442
53.4. Teorie vnitřního tření (Coulomb)	443
53.5. Mohrova teorie porušení	444
53.6. Teorie měrné přetvárné práce	446
53.7. Teorie mezních ploch (Filoněnko-Borodič)	447
53.8. Kritérium Daviděnkovo a Fridmanovo	448
5.4. Fysikální mechanismus porušení. Teorie dislokací	450
5.5. Bezpečnost konstrukcí a její posouzení	452
55.1. Posouzení bezpečnosti podle dovoleného namáhání	453
55.2. Posouzení bezpečnosti podle mezních hodnot složek vnitřních sil. .	455
Literatura ke kap. 5	461
6. Teorie plasticity	
6.1. Deformační čára	462
6.2. Charakteristika stavu plasticity za obecné napjatosti	464
6.3. Rovnice rovnováhy, geometrické a fyzikální vztahy za stavu plasticity... .	466
6.4. Nosníky v plastickém a pružně-plastickém stavu	468
6.5. Kroucení za plastického a pružně-plastického stavu	473
6.6. Desky za plastického a pružně-plastického stavu napětí	476
6.7. Napětí válcových trub a kulových nádob silnostěnných	482
Literatura ke kap. 6.	489
7. Reologie	
7.1. Obor a metoda reologie	491
7.2. Základní hmoty reologie	492
7.3. Vysvětlení některých deformačních vlastností	493
7.4. Relaxace a dopružování	495
Literatura ke kap. 7.	497
8. Vlastnosti stavebních látek	
8.1. Pružné vlastnosti stavebních látek	498
8.2. Únava materiálu	501
Literatura ke kap. 8.	504

9. Přehled experimentálních metod k vyřešení napjatosti konstrukcí

Literatura ke kap. 9..... 511

10. Dodatek. Základní poučky o tensorech 2. řádu

Literatura ke kap. 10..... 521

Rejstřík 523